

Ohijski rudarji ponovno vabijo barone na pogajanja

Predsednik ohijskega distrikta rudarske unije je drugič povabil lastnike rovin na mezdna pogajanja, ki se naj začne 2. avgusta. Povabil pa je barone vsakega posameznega. Pogajanja v Indiani. Protest proti nakladalnim strojem v Illinoisu.

Columbus, Ohio. — Rudarska organizacija v šestem (ohijskem) distriktu je 27. julija drugič povabila lastnike rovin na mezdno konferenco. Prvo povabilo je bilo odklonjeno pred dvema tednoma.

Drugo povabilo sta poslala Lee Hall, predsednik, in George W. Savage, tajnik distriktna unije, nista pa naslovila povabila na Ohio Coal Operators' Association kot prvič, temveč na vsakega operatorja posebej. Vsi so povabljeni, naj se odzovejo in "kooperirajo v interesu druge največje industrije v državi Ohio z vsemi, ki zavise od te industrije, to je z rudarji in publiko."

Hall in Savage predlagata, da se konferenca odpravi 2. avgusta in mezdna lestvica, kakršna bo že sprejeta, naj bo veljavna od 1. avgusta 1928.

Hall je zanimal vest, da je prejel petičico 773 rudarjev v Hocking distriktu, ki predlagajo, da se odstavljene poddistriktni predsednik Oral Daugherty sprejme nazaj v odbor.

Terre Haute, Ind. — Lastniki premogovnikov v Indiani so se nanovo organizirali in so povabili rudarsko unijo 11. distrikta (Indiana) na mezdna posvetovanja, ki se naj vrše 30. julija. Harvey Cartwright, predsednik distriktna unije, je odgovoril, da konferenca se ne more otvoriti do 2. avgusta, kajti v ponedeljek konferirajo rudarski zastopniki z lastniki onih jam, ki imajo stroje za nakladanje premoga. Nova operatorska organizacija vključuje tudi rove, kjer še nakladajo z lopatami. Voditelji unije ne morejo povedati, kakšno plačo bodo zahtevali, toda baroni premoga izrekajo upanje, da se povrne lestvica iz leta 1917.

Springfield, Ill. — "The Illinois Miner," oficijelno glasilo rudarske unije UMW v 12. distriktu (Illinois), je v svoji zadnji številki prinesel na prvi strani izjavo George L. Mercerja, statističarja unije, ki protestira proti uvedbi nakladalnih strojev v jame. Mercer svari rudarje v Illinoisu, da so stroji "največje zlo, ki jih čaka in največji sovražnik starih rudarjev." Mercer je bil na seji smerničnega odbora v Indianapolisu, ko je bila umaknjena jacksonvillska mezdna lestvica.

Springfield, Ill. — Iz zanesljivih virov poročajo, da bodo premogovniške družbe v Illinoisu zahtevale na mezdni konferenci z rudarji, ki se odpravi jutri v Chicago, redukcijo plače od \$7.50 na \$6 dnevno in od \$1.08 na 84c od tone. Na drugi strani bodo zastopniki rudarjev zahtevali, da se mezda za kopanje in nakladanje s stroji plačuje od tone.

Mussolini skuša zavezati usta sovjet. režimom

Naprosil je Moskvo, naj prepove intervjuje "Krasinovemu" moštvu.

Varšava, 28. jul. — "Kurier Varšavski" je objavil vest iz Moskve, ki se glasi, da je odobril italijanski poslanik po navodilih svoje vlade naprosil sovjetsko vlado, naj prepove avijatično Čuhnovski in drugim članom resne ekspedicije v arktičnih vodah intervjuje glede Nobileove polarne ekspedicije.

Sovjetska vlada še ni odgovorila.

Mir v industrijah v sedanjem sistemu nemogoče

Tega mnenja so transportni delavci na svojem mednarodnem zborovanju.

Stockholm, Švedska. — Transportni delavci so se sešli na svojem mednarodnem kongresu v razmerah, ki pokazujejo, da je mir med delavci in podjetniki v sedanjih človeških družbi navadna iluzija. Je naglašal na zborovanju Edo Fimmen, tajnik organizacije transportnih delavcev.

Fimmen je naglašal, da je vprav sedaj stavka brodarjev in pristaniških delavcev na reki Reni v Nemčiji. V Antverpeni je 14 tisoč pristaniških delavcev na stavki in so pristopili v unijo; pristaniški delavci stavkajo v 29 finskih pristanih. Na stavki je 12.000 delavcev. Organizirani železničarji in pomorci stavkajo v Grčiji, v Indiji pa stavkajo le organizirani železničarji.

Pridigajte mir v industriji, kolikor vas je volja, je povdarjal Fimmen, ta mir ostane pa le iluzija, ki postoji v domišljiji. Razredni boj ostane v transportni industriji in v drugih in ostane v človeških družbi, dokler en razred končno ne zmaga in socializem ne nadomesti sedanje blagovne produkcije in distribucije.

Mir v industriji ostane ravno tako iluzija kot mir med narodi, dokler delavski razred ni postal skozi svojo moč vladajoči razred, ali bolje rečeno edini razred na svetu.

Naš šest mednarodni kongres zboruje ob času, ko nas še vedno ogroža vojna. Mirovni pomeni v Znanosti, Washingtonu ali kje drugje niso imeli praktičnega učinka. Razorožitev ali znižanje oroževanja se je izvršilo le v deželah, ki so bili to prisiljene storiti zaradi mirovnih pogodb. Povsod drugod je bilo oroževanje povečano ali pa izpolnjeno. Nove vojne groze, morajo priti in bodo prišle. Tega skoraj nihče ne taj. Samo datum ni znan, kdaj bodo prišle. Tako je Fimmen govoril na mednarodnem zborovanju transportnih delavcev. Povedal je to, kar so socialisti vedno učili, ki pa ne škodi, ako se večkrat pove, kajti ljudje radi pozabijo, kar so čitali ali ališali pred enim ali dvema letoma.

Zadružno gibanje producentov mleka v New Yorku

Spoznali so vrednost mlekarških združ.

Washington, D. C. — Več ko 40.000 farmarjev v tujakajni okoličnici pripada k Mlekarški ligi združ, poroča zvezni poljedelski department. Ti farmarji imajo investiranih dvanajst milijonov dolarjev v mlekarstvu. Koncem leta izda združga zadostno število dolžnih certifikatov za kritje tega, kar je bilo v teku leta odšteta za potrebni kapital. Certifikati so izdani za dobo pet let in nosijo po šest od sto obresti.

Vsi certifikati se ne dovolijo krožiti do zrelosti, ampak veliko se jih izmenja, preden je poteklo pet let. Na ta način si pomagajo farmarji, ki se pečajo s produkcijo mleka. Preje so hodili iskat posojila k bankirjem in vask zase. Vask producent je bil zase prepuščen na milost in nemilost bankirjem. Zdaj pa združga najame tam posojilo, kjer dobi boljše ugodnosti. Uspeh vsakega podjetja je veliko odvisen od načina, po katerem je financiran.

Korošec sestavi vlado!

Belgrad, 28. jul. — Dr. Anton Korošec, vodja slovenske klerikalne stranke in bivši minister notranjih zadev, je organiziral novo vlado Jugoslavije.

VLOGA MEHIŠKIH DELAVCEV V SEDANJIM KRIZI

All bo mehiško delavstvo še igralo veliko vlogo v mehiški politiki?

New York, N. Y. — Louis N. Morones, predsednik Mehiške delavske federacije (Crom), vodja delavcev v Obregonovi in Callesovi vladi, je resigniral kot trgovski, industrijski in delavski tajnik v Callesovem kabinetu na pritisk podpornikov umorne nega izvoljenega predsednika Obregonova, ker so ga napadali kot "intelektualnega avtorja" zločina. Z njim vred so resignirali tudi drugi odborniki Mehiške delavske federacije, ki so bili v visokih vladnih službah. Vseled tega nastane vprašanje, ali bo organizirano mehiško delavstvo igralo še veliko vlogo v mehiški politiki tudi v bodočnosti.

Dobri opazovalci mehiških razmer v New Yorku pravijo: Morones pride nazaj, toda njegova moč bo priškrta za nekaj časa. Morones je član triumvirata z Obregonom in Callesom vred, ki je vrgel Carranzatovo vlado leta 1920. Razume se, da mu je bilo objubljeno predsedništvo po vrsti, ko njegova tovarniška dosluša vsak po en termin. Obregon in Morones sta se oddaljila drug od drugega, ko je Obregon zopet naznanil svojo kandidacijo za drugi termin, ker je bil to prelom sporazuma, ki je bil storjen leta 1920.

Delavska stranka, ki sloni na Mehiški delavski federaciji, je izgubila precej na svojem prestižu, ko so podporniki Callesa in Obregonova sprejeli postavke, ki so vzele homerulo federalnemu distriktu, ki obsega glavno mesto Mehike in tri teritorije. Glede vladnih služb v glavnem mestu in treh teritorijah je odločevala delavska stranka. Po novem zakonu pa bo imenovala uradnike nova vlada, kot se to zgodi v Washingtonu in Distriktu Kolumbije, kjer uradnike imenuje predsednik ali pa vlada.

V prihodnjem kongresu, ki izbere Obregonovega naslednika, bo delavska stranka imela od 20 do 40 izmed 270 sedežev.

Politika v Mehiki se suče okoli delavske stranke in okoli bolj močne agrarne stranke, ki jo vodi Soto y Gama, ožji Obregonov pristavec. Na vsakega delavca pride deset kmetov, to pomeni, da bodo agrarci imeli večji vpliv kot delavci. Za vodstvo kmetov se pehata zmerana agrarna stranka, kateri je pridružen bizniški element, in pa Narodna kmečka liga, ki jo vodi Ursulo Galvan, član centralnega odbora komunistične stranke. Liga ima zveze s kmečko internacionalo v Moskvi. V delavski stranki so razni elementi. Mehiška delavska federacija in številne neodvisne unije, kot organizacija železničarjev, oljnih delavcev v Vera Cruzu in Tampicu, opaskarj delavcev in rudarjev v Jalisco. Morones je v svoji poziciji pomagal Mehiški delavski federaciji v boju proti neodvisnim delavskim strokovnim organizacijam, posebno proti organizaciji železničarjev. Neodvisne unije so nedavno obsodile Morones, ker ublažuje razredni boj. Izreke so se za program, ki sloni na temelju razrednega boja.

V pretekli predsedniški kampanji so zmerni in radikalni delavci podpirali Obregonova proti njegovima nasprotnima kandidatom, ki sta bila predstavnik reakcionarnih in verskih interesov, dasiravno se je radikalni element bal Obregonova, ker je bilo o njem poročano, da ima tesne stike z oljnimi in ameriškimi bizniškimi interesi. Kljub temu nso postavili napram njemu kandidata.

Tujezemski opazovalci ima opraviti z različnimi socialnimi

Calles ne mara nadaljevati predsedništva

Zavezal je ješke gobeždačem, ki so trobili, da predsednik pogazi ustavo.

Mexico City, 28. jul. — Predsednik Calles je danes zavezal ješke vsem nasprotnikom, ko je izjavil, da ne mara nadaljevati predsedniške službe po 1. decembru. Calles je zadnje dni prejel mnogo peticij, da naj obdrži predsedništvo še dve leti na temelju novega člena v ustavi, ki je podaljša službo predsednika na šest let. On pa smatra, da člen velja za prihodnjega, redno izvoljenega predsednika, ne pa zanj, zato odločno odklanja vsako sugestijo, da bi se dal izvoliti za provizoričnega predsednika.

Callesova izjava je naredila dober vtis na one kroge Obregonove stranke, ki agitirajo za Saenz. Provizoričnega predsednika izvoli kongres, ki se snide dne 30. julija v izrednem zasedanju. Konservativni agrarni elementi, ki so zahtevali eliminacijo delavskih poslancev in uradnikov, so začeli popuščati.

Nova pogodba s Kitajsko že podpisana

Bliskovita diplomacija v tem slučaju presenetila svet.

Washington, 29. jul. — V prihodnjih osemindesetih urah pride odredba, da vse ameriške bojne ladje zapuste kitajske vode.

Washington, D. C. — Nova carinska pogodba med Združenimi državami in Kitajsko je sestavljena, sprejeta in podpisana. Delo je bilo končano v dveh dneh! Pogodba, ki stopi v veljavo 1. januarja 1929, daje Kitajski popolno avtonomijo glede carine. Odpravljena je tudi klavzula v washingtonski pogodbi iz leta 1922, ki je dolžala, da kitajska vlada lahko naloži nadrednostni davek na luksurijske, do višine petih odstotkov in dvanajst odstotni davek na drugo blago, valed česar je bila potrebna medprovinčna carina.

S sklenitvijo te olajšujoče pogodbe je ameriška vlada priznala de jure novi kitajski režim. V posredniških krogih v Washingtonu je zavladalo pravo presenečenje valed rapidno sklenjene pogodbe. Tako hitro niso Združene države že dolgo sklenile nobenega pakta s tujo vlado. Nova pogodba je prva, ki sloni na enakopravnosti in recipročnosti. Pogodba temelji na principu, da sme Kitajska poljubno računati visoko ali nizko carino od blaga iz tujine.

Diplomatski krogi smatrajo, da je Amerika s tem korakom izkoristila kitajski boj kot napram Japoniki in Angliji ter hoče osvojiti kitajski trg zase.

Eksplozija ubila dva delavca

Batavia, N. Y. — Strojvodja in kurjač sta bila v petek večer ubita, ko se je razletel parni kotel lokomotive na železniški prosti. Šestnajst milj vzhodno od tujak.

silami, ki so preprežene z raznimi močnimi osebami, kadar išče odgovor na vprašanje: Ali pride Mehiška delavska federacija zopet do politične moči? To toliko pomeni, kakor če bi kdo vprašal: Kakšna bo bodočnost Morones? Za Moronesa ne bo nobena pridobitev ali pa zelo majhna, ako pride do razkola med Delavsko stranko in Callesom, akoravno je vodni minister Amaro prijatelj voditelja mehiških delavcev. Armada ima veliko vlogo v mehiški politiki, dasiravno postoji upanje, da je oborožitev kmetov in delavcev učinkovala v preteklosti proti bivši armadni diktaturi nad civilnimi oblastmi.

Ameriški in britski kapitalizem gospodarita svetu

Obolji kapitalisti imajo naloženih v tujezemskih podjetjih več ko pet in štirideset milijard dolarjev.

Chicago, Ill. — Kdor ni slep, lahko vidi, kdor ni gluha, lahko ališi, kdor ni mrtev, lahko čuti, kako kapitalizem osvaja ves svet in narod za narodom vlač v svoje hlapčevstvo. Nekateri imenujejo to imperijalizem, ampak je in ostane samo kapitalizem in nič drugega, kajti izkoriščano je le delavno ljudstvo vseh narodov, medtem ko lastujoči razred vseh narodov pomaga pri izkoriščanju tujih kapitalistov. Kapitalizem je mednarodni, in za to je nemogoče govoriti o imperijalizmu, kajti kapitalizem davi in slabi le one, ki si morajo lužiti svoj kruh z ročnim ali umskim delom, naobratno pa kapitalisti vseh narodov in njih podporniki ter častilci žive v dobrih razmerah in izobilju ter razkošnosti.

Najbolj hitro se kapitalizem razvija v Angliji in Združenih državah. V Ameriki je bilo, v prvih šest mesecih po poročilih trgovskega departmenta Združenih držav prodanih javno za \$1.053.164.650 tujezemskih vrednostnih papirjev, kapitalisti tujih dežel so si pa izposodili v Ameriki in v tem času \$1.325.644.650. Da so ameriški kapitalisti lahko posodili toliko denarja in kupili toliko tujezemskih papirjev, so morali najprej izkoristiti delavno ljudstvo in naravne sile doma. To velja tudi za kapitaliste drugih dežel, kadar posodijo denar v tuje dežele. Kolikor bolj svet postaja kapitalističen, toliko manjši postaja in kapitalisti posojujejo drug drugemu denar, da laglje vprejajo delavno ljudstvo vseh narodov v kapitalistično sužnost.

Trgovski department pokazuje, da je bilo od leta 1914 javno popuženih na prodaj vrednostnih papirjev za \$12.712.518.179. Ako se v to vatejejo še privatne vloge v tujezemstvu, tedaj vidimo, da imajo ameriški kapitalisti vloženih v tujezemstvu \$15.000.000.000 (petnajst milijard dolarjev). Ves dolg, ki ga je tujezemski svet dolžan Združenim državam pa znaša približno okoli pet in dvajset milijard dolarjev.

Koliko je znanji svet dolžan ameriškemu delavnemu ljudstvu? Najbrž nič, ker delavno ljudstvo v resnici ne lastuje ničesar, niti akromniji hiše, v katerih prebiva. Tudi, te mu kapitalisti vzamejo vsak čas, ako mu jih hočejo. Kako se to zgodi, je pisatelj Jack London mojstersko povedal v romanu "Železna pota."

Silno bogati so tudi britski kapitalisti. Ti imajo nekako za dvajset milijard dolarjev tujezemskih vrednostnih papirjev. Dasiravno je bila v Britaniji velika industrijska depresija, so kapitalisti znali vseeno nagrabiti ogromne vsote denarja in jih posoditi v tujezemstvo ondodnim kapitalistom v svrhu izkoriščanja ondodnega delavnega ljudstva.

Kadar se kapitalizem tako razvije, je umevno, da njegove sile povzročajo nemire v svetu. Zato tudi opazimo, da anglosaški kapitalisti delajo harmonično za odvrtitev teh nemirov. Mondov britski kemični trust deluje precej v soglasju z duPontovim kemičnim trustom v Ameriki. Še ni dolgo od tega, ko sta oba trusta organizirala nekakšno anglo-ameriško zvezo za izkoriščanje delavnega ljudstva vsega sveta.

Proti hidri kapitalizmu se torej ne da nastopiti narodno, ampak le mednarodno, ker je kapitalizem mednarodna in ne narodna prižanka. Sapienti sat!

Po milijona delavcev izprli na Angleškem

Izpor pride 11. avgusta radi znižanja plač. Železničarji sprejeli redukcijo.

Manchester, Anglija, 28. jul. — Lastniki angleške bombalne trgovine so sklenili izpriti 500.000 delavcev 11. avgusta. Okrog 700 predilnic in tkalnic bo zaprtih. Izpor pride radi tega, ker bi tovarnarji radi znižali mezdo za dvanajst in pol odstotka, a delavci nečejo sprejeti znižanja.

Pretežno za konflikt so dobili v lokalni stavki in Ramseyevi tovarni v Oldhamu, kjer so delavci zastavkali, ko je lastnik tovarne odklonil zahtevo unije, da odslovi nekega delavca, ki se je izneveril organizaciji. Organizacija lastnikov je izrabila to priliko in zaključila, da podpra Ramsaya s izporom, obenem pa sporoči delavski uniji, da ne vzame delavcev nazaj drugače kot na podlagi znižane mezde.

Kapitalisti bodo s tem korakom pomnožili število brezposelnih delavcev v Angliji za dva milijona.

London, 28. julija. — Na konferenci med lastniki železnic in unijo železničarjev je bil večeraj dosežen sporazum, da se mezda zniža vsomu osebju za dva in pol odstotka. Železniške družbe so se obvezale, da v bodoče stalno zaposlujejo delavce; doslej so mnogi delavci delali le po štiri dni v tednu. Več kot 100.000 delavcev je involviranih.

"ODLIKOVANJA" DELAVCEV V INDUSTRIJI KAVČUKA

Kompanijska unija v tovarni Goodyear Rubber kompanije.

Akron O. — Goodyear Rubber kompanija v tem mestu je znana radi beraških mezd, ki jih plačuje svojim delavcem, radi dolgega delovnega časa in radi naslovov, katere deli med svoje pokorne služabnike.

Družba je ustanovila svoj poseben red, ki ni baš viteški, pač pa nosi doneč naslov "Industrijec." Kvalifikacije za pridobitev tega naslova niso bogve kako posebne. Delavec, ki hrepeni po časti industrije, mora delati najmanj šest mesecev v podjetju in prispeči zvestobo zvezdnati zastavi.

Kadar delavec zadosti vsem zahtevam, ki se mu stavijo od strani družbe, tedaj postane iz navadnega izdelovalca gumijastih predmetov "industrijec" in njegova plača se zviša na \$4.50 na dan. To je vsekakor pomembna zmaga nad družbinimi ekaperti, kajti v začetku je bila njihova plača le 30c na uro.

Industriji imajo pa še druge privilegije. Samo ti lahko volijo v kompanijski uniji in se lahko pritožijo preko upravitelja podjetja naravnost na predsednika. Sicer je pa razumljivo, da je to le teorija, kajti še noben industrijec ni doslej postal tako nevoljen, da bi se pritožil radi upraviteljeve odredbe, ako je bil discipliniran ali celo odslavljen.

Industriji pripadajo Rubber Workers uniji, kompanijski organizaciji, s katero se družba ponaša. Toda vsaka agitacija za resnično delavsko unijo, ki bi varovala interese delavcev, je v podjetju prepovedana. Kdor bi kaj takega podvzel, ga družba kratkoma odslavi. Kompanijska unija je le krinka, s katero družba zakriva svoje tiranstvo in izkoriščanje svojih delavcev.

NAROCITE SI KNJIGO "AMERIŠKI SLOVENC!"

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cena oglasov po dogovoru. Rokopisi se na vračajo.

Naročnina: Zedinjena država (izven Chicago) \$6.00 na leto, \$3.00 na pol leta; Chicago in Cicero \$7.50 na leto, \$3.75 na pol leta, in za inostranstvo \$9.00.

Naslov za vse, kar ima stik s listom:

"PROSVETA"

2657-59 So. Lawrence Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovene National Benefit Society.

Owned by the Slovene National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year; Chicago \$7.50, and foreign countries \$9.00 per year.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Datum v oklepaju n. pr. (June 30-1928) poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vaša ne ustavi list.

ZAKAJ DELAVCI GARAJO?

Trinajst besed, ki jih je izgovoril John J. Raskob, načelnik finančnega departmanta General Motors kompanije in predsednik narodnega odbora demokratične stranke, so v tem mesecu dvignile vrednost delniškega kapitala General Motors korporacije za \$47,850,000. Vsaka beseda je pomnožila vrednost delniškega kapitala za več ko tri milijone pet sto tisoč dolarjev.

Kakšne so pa bile te besede, ki so povzročile tak čudežen učinek?

"Da, General Motors korporacija napreduje fino. Letos napravi zopet nov rekord v prodaji." Nekaj ur kasneje je pa pričela plezati kviško vrednost delnic General Motors korporacije.

Raskob duPontova zveza je v letu 1920 plačala za kontrolo General Motors kompanije petdeset milijonov dolarjev. Vrednost ravno tistih delnic se danes ceni na osem sto milijonov dolarjev.

Delniški kapital ni vložen v podjetje iz dobrosrčnosti do delavcev, da imajo delavci delo, ampak zato, da nosi dobiček. Od leta 1920 se je vrednost kapitala pomnožila za šestnajstkrat. To pomeni, da morajo delavci danes producirati šestnajstkrat toliko kot so pred osmimi leti. Delničarjem se je dobiček v teh letih povišal za 1,600 odstotkov, delavcem pa garanje.

To je tista krivica, ki jo vidijo delavci v kapitalističnem gospodarskem sistemu. Tisti, ki ne opravljajo nobenega koristnega umskega ali ročnega dela, imajo vedno večje dohodke, oni, ki izvršujejo koristno umsko ali ročno delo, pa imajo naprtanega vedno več dela in trpljenja.

Fisherbody kompanija v Flintu, ki je pod kontrolo General Motors kompanije, je nekoč plačevala izučnim delavcem po osemnajst dolarjev na dan, danes jih ne plačuje več. Delo izvršuje s stroji in pri strojih so nastavljeni delavci in delavke, ki morajo trdo delati, da se skromno prehranijo. Taki dokazi so jasni za razumnika, ako se hočejo izboljšati razmere v človeški družbi, da je treba najprvo pričeti s preosnovanjem kapitalističnega gospodarskega sistema. Nekatere rahločutne dušice, ki so nasprotno socialističnim naukom in delavcem, vprašujejo, kako in od česar bodo oni živeli, ako se kapitalistični gospodarski sistem izpremeni v socialističnega, to je, da se odpravita produkcija in distribucija blaga za profit in nadomestila z blagovno produkcijo in distribucijo za ljudske potrebe, ki bodo leni in ležali v senci, mesto, da bi opravljali kakšno koristno umsko ali ročno delo. Tem rahločutnejšem je lahko odgovoriti in sicer bodo ti lenuhi prejeli polno vrednost za produkte, ki jih bodo producirali in razdelili. Njih delo bo plačano po polni vrednosti. Za ležanje v senci pa ne bodo nič prejeli. Danes je pa ravno narobe. Oni, ki delajo in trpe, prejmejo toliko za svoje delo, da se komaj za silo prežive. Oni, ki pohajajo v letna morška kopališča, da tam pasejo lenobo skozi vse poletje, po zimi pa v zimski letovišča, da tam nadaljujejo s pasenjem lenobe, pa dobe sadove dela delavne ljudstva. In to je velika krivica, ki je mogoča le v človeški družbi, ki ima kapitalistični gospodarski sistem za gospodarsko podlago.

Te krivice v človeški družbi bodo ostale, dokler ne bo gospodarski sistem izpremenjen. Kapitalisti in vsi oni, ki se senčijo v milosti kapitalistov, niso za spremenitev sedanjega kapitalističnega gospodarskega sistema. Oni mu pojejo slavospeve kot najboljšemu gospodarskemu sistemu, kakršnega še ni bilo in ne bo na svetu. Najete imajo pismarje, pismouke, znanstvenike in razumnike, da te slavospeve ponavljajo, cepijo in zavajajo delavno ljudstvo, da ne spozna kapitalističnega gospodarskega sistema v vsej njegovi strašni grozoti. Ampak čas pride, ko delavno ljudstvo pride do spoznanja, da je treba odpraviti kapitalistični gospodarski sistem v interesu človeštva samega, ker ta gospodarski sistem ni človeški, ampak je zverski in nekakšen preostanek iz kanibalskih časov. Takrat, ko se to zgodi, napoči se le zlata doba za človeštvo.

VESTI IZ NASELBIN

Nesreča pri delu.

Johnstown, Pa. — V ponedeljek dne 23. t. m. se je pri polaganju odvodnih cevi pripetila grozna nesreča. Nastala je strahovita razstrelba, pri kateri je zadobilo pet delavcev hude opekline, za katere so že trije umrli, ostala dva pa se borita s smrtjo.

V Johnstownu polagajo nove odvodne cevi že nepretrgoma nad pet let in sicer v globlino do 25 čevljev. Ker je na križišču vedno velik promet, morajo vrtati prehode ali kot v predorih pod zemljo. Tak slučaj je bil blizu neke gazolinke postaje. Ker je tank, ki vsebuje gazolin, pušal mogoče že par let, se razume, da je gazolin vahal v globline, v jarke, ne da bi bil kdo opazil. Delavci zaposleni v teh podzemskih luknjah morajo rabiti svetilke, kar je povzročilo, da se je pripetila razstrelba valed napolnjenega gazolinkega plina.

Silno žalostno je bilo gledati nesrečne žrtve, ki so se zvijale v bolečinah, a na pomoč jim ni bilo mogoče. Vsekarer je krivda kontraktorja, oziroma njegove uprave, ker navadno ti kontraktorji niso nikdar previdni, da bi preje pregledali, ako so prostori varni. Njim je le na arcu to, da se čim več dela naredi.

Med žrtvami je tudi en Slovenec, in sicer Tony Zalar. V Ameriko je prišel po vojni, ni bil pri nobenem društvu niti ni zahajal med Slovence, dasiravno je imel tu veliko ožjih rojakov. Po kratki preiskavi, ko smo čitali v časopisih o tej nesreči, smo dognali, da je Tony Zalar doma iz Cerkljice, po domače Matijonov. Tudi smo dognali, da njegova mati živi nekje v Ameriki in sicer nekje blizu Uniontowna, Pa. Baje se sedaj piše Mary Stavar. Drugih listin ni imel kot le nekaj "relief plan", ki ga dajejo družbe kot police za zavarovanje. Očitno ni pokojni z nikomur dopisoval.

Pogrebnik mi je naročil, da naj skušam na kak način najti njegovo mater, ker drugače bodo smatrali, da ni imel nobenega sorodnika tu. Vsekarer bi bilo priporočljivo, da se njegova mati, ako bo čitala te vrste, takoj oglasi, ako pa jo kateri pozna, naj jo o tem takoj obvesti, da se pože za kompenzacija, ki bi ji pripadla v takem slučaju. Drugače ga bodo smatrali, da je brez sorodnikov v Ameriki, ker v takih slučajih podjetniki najrajši vidijo, da se nikdo ne oglasi.

Truplo pokojnega je bilo v pogrebnem zavodu George G. Viering, 526 Franklin St. Johnstown, Pa., do petka, 27. julija.

Boljša pojasnila, ako se njegova mati oglasi, bom pismeno poročal.

A. Vidrih, R. D. 7, Box 103, (706 Forest Ave.) Johnstown, Pa. Phone 34-48 J.

iz Colorada.

Letos am v prestopnem letu. To je menda vzrok, da smo delavci tako zbegani. Ali je kaj drugega? Bilo tako ali tako, premalo zavednosti je med nami vendarle.

"Jaz bom volil republikanca," pravi prvi.

"Jaz bom pa butlegerja," se moško odreže drugi.

"Mojo patron pa bo demokrat!" dostojanstveno dostavi tretji, "ker demokrata kandidati je za plačilo, pa še katoličan je. Kaj bodo tisti socialisti tam v Chicagu, ki so brezverci."

Poslušam in ogledujem si te tri modrijane. Kje so tisti, ki so nas speljali na stavko? Nima jih, brate! Ko bo še prišlo do stavke, pa bomo jokali in stekali, da je vse proti nam. Toda sedaj je čas, da se postavimo po robu tistim priliznjencem. Citajmo Prosveto in Proletarca, kajti ta dva lista sta v resnici delavska. — A. Slavec.

30 ubitih v eksploziji na Poljskem.

Lodz, Poljska, 29. jul. — Veliki tank bencina je danes tukaj eksplodiral in povzročil požar ter silno paniko v mestu. Trideset oseb je mrtvih, okrog 300 ranjenih in sto hiš je bilo uničenih. Škoda je ogromna.

Sovjetski teater v Moskvi

Piše J. W. Krutch

Naj dostavim, da vsi učenci moskovskega teatra bi bili mnogo bolj dovedni, ako bi poskusili pridobiti pristno popularnost mas s tem, da bi pisali drame, ki bi jih ljudje razumeli in uživali, prenehali pa naj bi oponašanje samo zunanje oblike ruskega teatra.

Obema — Eisensteinu in Lunarskemu — sem omenil dejstvo, da bi morali v Berlinu ali kjerkoli, kjer poskušajo imitirati moskovski teater, dati masam iger, ki bi jih razumeli in uživali. Četudi se le malokdaj dogodi, da bi se ta dva človeka strinjala s to ali ono idejo, sta pa oba pristala v to, da bi bil takšen način oponašanja ruskega teatra v inozemstvu mnogo boljši.

Prva in poglavitna dolžnost proletarskega gledališča, sta dejala oba ta dva gospoda, je ta, da se mora na vsak način vplivati na proletarijat. Delavstvu se mora dati iger, ki jih bo razumelo. Kaj pomaga predvajati stvari, ki so oddaljene v idejah, principih in teoriji od delavске mase, ker jih ni vstanu uživati in razumevati. Zato se je Eisenstein izrazil o Piscatorju Buehnu, ki imitira sovjetski moskovski teater v Berlinu, da je bedak, ker ruski teater v Berlinu predstavlja v napačni luči. "To ni komunističen teater," je dejal Eisenstein, "pač pa je navadni 'akandalski' teater".

Kar je resnica o mehanizmu ruskega sodobnega teatra, najdemo, da je resnica tudi o instituciji kot celoti. Z morebitno izjemo New Yorka je Moskva danes najaktivnejše gledališčno središče na svetu. Poleg tega pa je še ena stvar gotova, kar nam dokazuje, da posetnik iz New Yorka prav gotovo ne najde nikjer na svetu v gledališčih tako velike gledališke novosti in zanimivosti, kakor jo najde v Moskvi. Resnica pa je tudi, da takšen posetnik bo tam našel svet, ki je tako različen od njegovega, ki mu je vajen iz vsakdanjega življenja, da se bo počutil le malo zmožnega, da se bi prilagodil ruskemu teatru, ker ruski teater se fundamentalno razlikuje od njegovega v sedanjih formi. Lahko si kdo izposodi par novih odraških metod — v to svrhu bi se dalo najljubše posneti dramske metode ali pa vso dramo "Oklopni vlak", in jo predvajati v tujem mestu z uspehom. Toda vsakdo pa bo našel to dejstvo, da je ruski teater kot celota pre globoko ukoreninjen v popolno tuji socialni uredbi, da bi se dalo izpeljati vpliv iz njega v tujini s popolnim ali vsaj delnim prenešenjem.

Predvsem je treba poudarjati, da ruski sodobni dramatik obdelavajo dramsko snov, ki je popolnoma drugačna od one, s katero se bavijo naši dramatik. Ruska drama in gledališče sta povsem drugače organizirana, po drugem načrtu, ki se zelo razlikuje od našega gledališnega načrta. Njih teater pa ima tudi namen predstaviti drugačno funkcijo od tiste, kateri so namenjeni naši teatri. Na kratko: ruski sodobni teater vsebuje drugačen svet, katerega se naše gledališče dotakne le v par točkah. Takšno gledališče lahko obstoji samo v gotove vrste družbi, ki se ga ne more posnemati brez te družbe. Moje mnenje je, da se ruskega teatra ne bo moglo nikdar uspešno predstaviti ostalemu svetu, ako se ne bo istočasno tudi predstavilo vse ostale institucije komunistične družbe zaeno z ruskim sodobnim gledališčem.

H koncu bi rad pristavil še par opazk o načinu ruske cenzure, kako učinkuje v pogledu na gledališče. Kar sem glede tega mogel dojeti, je to, četudi nisem vsega vedel, da ruska gledališka cenzura obstoji, katere avtoriteta je končna in absolutna. Razume se pa, da včasih cenzura dovoli v dramah gotove stopnje buržujškega življenja, ki pa se nagiba komunistični družbi. Tako vidimo, da včasih delavska nezaupljivost v buržujške metode najde izraza in tako je dobljen del satire v igrar, kot je naprimer drama "Mandat", v kateri vidimo, da je mladi buržuj sam sebe imenoval člana komunistične stranke, nakar nadaljuje in terorizira vse sosedes s silo te organizacije. Vsek se stresa, kadar ališči ime te organizacije. Vse skozi v tej igri se opazi pikre zbadljivke na aile, ki bi se rade postavile na čelo ljudstva. Človek lahko pri tem še omeni slučaj ene izmed najbolj popularnih iger, to je drama "Doba turbin". V tej drami najdemo, da je snov obdelana zelo simpatično, ko pada vpliv in moč buržujzije. Vsekarer iz gleda, da cenzor dovoli gotov del buržujške anovi v igrar, da ne nastane prevelik prepad med sodobnim mišljenjem ljudstva in prejšnjim. Razumeti pa moramo, da ima cenzor vso pravico, ustaviti drame ali pa jih re-zati, kakor vidi, da je potrebno. Brez njegovega dovoljenja ne more biti drama vprijeti, kajti on ima absolutno moč nad sovjetskimi teatrom v Moskvi.

KONKOC.

KAKO SE ŽUŽELKE BRANIJO PRED NEVARNOSTJO.

Ne moremo si skoraj niti zamisliti, kako žuželke čutijo ali mislijo, saj se njih organi preveče razlikujejo od naših, da bi lahko skopali po njih. O tem lahko samo domnevamo, vendar pa naše domneve nimajo znanstvene podlage. Vse, kar lahko stori prirodoslovec, ne da bi zapustil svoje pravo področje, je to, da proučuje, kako žuželke reagirajo na nekatere dane okoliščine. Toda znano je, da so te reakcije ali odzivi neprostovoljni, ker nastajajo refleksivno (tudi človek ima vtasi refleksivne gibe ali kretnje, ki se jih ne zaveda), oziroma so posledica podedovanih nagonov, ki so se razvijali v žuželkah skozi neštete generacije v teku jako počasnega razvoja. Vsek vnanji dražljaj zaznava žuželka s čutili, ki ga prenesejo k živčnim centrom. Vsaka zaznava pa je združena z gibanjem od centra k vnanjim organom, ki se na mah prilagode nevarnosti ali položaju. Vse kaže, da se to dogaja povsem nezavestno in da zavest nima potemtakem nobene vloge v tistem delu življenja žuželk, ki je pri višjih vrstah živali in pri človeku duševen. Pravega čuta in smisla teh dejanj ne poznamo; mislimo samo, da gre za način obrambe, ki ga je sama priroda vsadila žuželkam, da zavaruje posameznika pred nevarnostjo.

Oglejmo si nekatere najbolj značilne reflekske ali odboje. Tako ima neka vrsta nočnih metuljev peruti, čijih rob je po barvi in črtah podoben skofji dreves, na katerih se najrajši mu-di. Kadar ga nič ne vznemirja, ima peruti zložene. Ko pa se mu približa nevarnost, zavzame brž čisto avtomatično drug položaj: obrne peruti tako, da se pokaže notranja stran z dvema modrima očesoma.

Ko rjava gosienica sviloprejkje miruje, ima jako čudno obliko. Kakor hitro pa občuti nevarnost, se takoj izpremeni vnanost njegovega hrba in brž preteče izproži svoje škarje. Zanimivo pa je, da ne bo prijel slamice ali prsta, če ga vtakne med rogeve, ne da bi se dotaknil hrba. Gosienice, ki se hranijo z listjem ali z drevesnimi iglicami, takoj skrijejo zadek, kakor hitro se približa človek drevesni veji, kjer so se spravile k jedi.

Obstoja pa poleg obrambnih odbojev tudi napadaln. Tako ima gosienica metulja lastavičarja zadaj za glavo dve vrsti mehkih, žoltih rogov, ki izbrizgajo zopno smrdečo tekočino, kadar žuželka občuti bližino kakega sovražnika.

Sorodna vrsta gosienice ima takisto v zadku dve majhni sivkastobeli cevki, iz katerih se razlize v trenutku nevarnosti smrdeča tekočina; hkrati pa postavi v bran svoje ude.

Vse to se tedaj dogaja povsem refleksivno: sproži se telo samo in nobena misel, nobeno zavestno občutje najbrž ne ravna teh gibov.

("Tribune de Geneve.")

Ivan Molek:

OPAZOVANJA

Pametna kitajska vlada. Nova kitajska vlada, ki se imenuje kuomintangska ali ljudska, je storila nekaj, kar bi moralo biti svetel vzgled za vse druge razbojniške organizacije, ki se še danes imenujejo vlade. Kitajska vlada je odklonila 10 milijonov dolarjev miloščine iz Amerike. Miloščino nabirajo tiste dobre ameriške duše, ki verjamejo, da "doba in usmiljena srca" lahko rešijo vsa vprašanja na svetu. Ta "dobra srca" so se ponudila Kitajcem, da jim naberejo deset milijonov dolarjev in kitajska vlada naj s tem denarjem gradi nove železnice in pri tem delu uposi lačne siromake, da bodo imeli kaj jesti.

Revolucionarni Kitajci, ki so pravkar strli militaristični režim, so pa odgovorili: "Hvala lepa, toda Kitajska ni predmet mednarodne miloščine. Kitajci lahko najamejo pošiljo za gradnjo svojih železnic in si sami pomagajo. Kitajci nečejo biti svetovni berači."

Pametne besede, tako pametne, da na Kitajskem še ni bilo nikdar tako pametnih, v ostalem svetu pa malokdaj in malokje. Kitajski možje, ki so izrekli te besede, so pokazali, da so ljudje, ki se čutijo svobodne in ki ne marajo delati nobenih moralnih dolgov drugim ljudem. Pokazali so, da se nečejo ponizati. Ni ga pod solncem večjega ponizanja kot je sprejemanje miloščine, posebno če je človek zdrav in si bi lahko sam ustvaril življenske potrebščine. Udarce pesti me poniža, ali prebolim ga in pozabim; dolg me poniža,

Ivan Molek:

Pet dni na vzhodu

Nekaj vtisov iz prvi obiskanih naselbin.

Kadar prideš v Clevelandu na obrežje jezera v downtownu, prideš z majhno razliko v South Chicago. V obeh mestih imajo jezerski front olepšan s tovarnami. Business first! Čikaško obrežje — Grant park — so začeli šele zdaj po sto letih čistiti; morda se enkrat v tem stoletju spomnejo tega tudi v "metropoli". Baš zdaj zidajo tam nov kolodvor namesto barake v jami, ki je stala tam dolgo let. Kolodvorski stolp — impozantna stavba — je že dodelan. Bil sem na njem in par minut užival silno zanimiv razgled po mestu, ki leži pred teboj kakor na dlan. Od tam se šele prav vidi črni madež tovaren na najlepšem kraju mesta, od koder se vali oblak dima in zastira razgled. Prav pod seboj imaš Public Square (clevelandski rojaki mu pravijo "zeleni plac"), po katerem se neprenehoma zvijajo dolge cestne kare kot rmenie in zelene gosienice, migljajo avti kakor hrošči in vmes mrgole drobne črne, svetle, žolte, zelene, rdeče in pisane človeške mravlje. Prav tako sliko dobiš s čikaškega Tribune Towerja.

Ne rečem, da nima Cleveland svojih posebnosti, ko iztakne vse njegove kote. Prva posebnost je prej omenjeni park v dolgi globeli ali ravini — ima več imen — ki se vleče od jezera Erie skozi mesto daleč ven. Po dnu ravine teče rečen potok, zraven se pa vijejo avtomobilske ceste, nad katerimi je več prikupnih zidanih mostov, ki spajajo prečne ulice. Kakor rečeno, v tem parku je še opaziti ostanke nekdanje romantične divjine. Nekaj krasnega na robu te globeli je Shakespearjev vrt, ki je vreden, da si ga vsakdo ogleda, kdor pride poleti v Cleveland. Druga posebnost je Community Hall, ogromna občinska dvorana, ki služi za velike konvencije in druge javne prireditve. So še druge posebnosti — n. pr. gotovi zgodovinski monumenti — ali priložnosti ni bilo, da bi bil vse pretaknil.

Slovenski Cleveland je res velik in res grd. St. Clair Ave., ki je glavna — bizniška — cesta "metropole", me je prvi hip spominjala na Blue Island Ave. v Chicagu. Ne vem, ali je več zidanih ali več lesenih hiš, toda

ker me obveže in priveže za gotovo dobo odvisnosti, ali čim ga plačam, sem prost — ampak ponizanje vseh ponižanj pa je, če bi moral vzeti miloščino. Te srčate se ne oddolžim nikdar, dokler sem živ.

Kar velja za posameznika, bi moralo veljati za vso deželo, za vse ljudstvo. Posameznik kakor narod, ki je primoran jesti iz tuje roke brez upanja na povračilo, izpove s tem svojo impotentnost, bankrotstvo in neupravičenost do eksistence. Človek ki živi od beraštva, je kamer spotike sam sebi in drugim. Njegova iztegnjena dlan je spricevalo njegove materialne, mentalne in moralne propalosti.

Priznam razliko med odkritostno prijateljsko pomočjo in hinavsko oficijelno dobrodelnostjo. Prva ne trobi, druga pa licemersko toleče na boben usmiljenosti. Ta je najbolj lopovska in najmanj človeška. Oficijelna, organizirana takozvana milosrčnost, ki noč in dan berači zase pod pretvezo, da berači za reveže, in katera poveljuje beraštvu in poniževanju ljudi, je prava gniloba vseh gnilob! Ta je reducirala cele mase ljudi na beraštvo in mentalno lenobo v preračunem namenu, da jih obdrži na stopnji hlapcev in sužnjev od roda do roda.

Izveli se iz blata tega ponižanja je prvi korak k svobodi in pravi civilizaciji. V prvi civilizaciji morajo odločevati pravico, ne pa hinavska milosrčnost.

Daj mi kar mi gre, ne pa kar smeri dobro srce! ...

(Koniec prihodnj.)

Vesti iz Jugoslavije

KDO VE KAJ O JOHNU SVETINU?

V Osojskem jezeru so našli žandarji mrtvo moško truplo, ki je molo iz vode, z molitvenikom v žepu in z dvema bančnima čekoma, glasečima se na 600 in 140 dolarjev.

Beljaška žandarmerija že od 9. julija raziskuje zagonetno najdbo. V tednu pred tem datumom sta naleteli dve gospodičini, ki sta na letovišču v okolici Osojskega jezera, na človeško truplo, ki je stalo pet metrov od brega pokonci v vodi. Iz nosnice, iz ust in ušes mu je kapala kri.

Poveljnik orožniške stanice Wurzer je takoj odredil preiskavo. Izkazalo se je, da mora biti mrtič 40 do 50 leten človek. Truplo je bilo oblečeno od glave do pete. Molelo je iz vode samo z glavo. Roke so bile spredaj zvezane in s posebno vrvo pripete na trebuh in hrbet. Obraz mrtiča je bil ves razprašan. Kolikor je mogoče domnevati, je nastopila smrt radi stragulacije. Truplo je bilo postavljeno v vodo najbrž šele potem, ko je bil človek že mrt.

Identiteta mrtiča doslej ni dognana. V žepih pa so se našle razne listine in molitvenik, misijonska knjiga v angleškem jeziku, natisnjena v New Yorku l. 1878. Med listinami sta bila tudi dva čeka, ki sta se glasila na neko newyorskó banko ter sta bila izstavljeni na ime John Svetino. Prvi se je glasil na 600, drugi na 140 dolarjev.

Sodna komisija je ugotovila, da je bil pokojnik dobro ohranjen. Nosi je lepo obleko in ker ga v okolici Osoj nihče ni videl, niti poznal, domnevajo, da gre za kakšnega tujca, ki je prišel v ta kraj v letovišče. Vendar ni v bližini Osoj nikogar, ki bi poznal po imenu kakega Johna Svetino.

Mrtič ni imel pri sebi nobenih vrednostnih predmetov in tudi ne denarice. Orožniki domnevajo, da je postal žrtev roparskega napada. Zdravnik je konstatiral, da je truplo ležalo že tri dni v vodi.

Pismo iz domovine.

Ljubljana, 11. julija, 1928. — Dolžnost me veže, da se v prvi vrsti zahvalim družinam in posameznikom, kateri so obiskali mene in mojo ženo na našem domu pred odhodom v staro domovino. Kadar človeka zadene bolezen, ali pa če kam odpotuje, potem vidi koliko ima prijateljev.

Po imenu ne bom imenoval nobenega, ker bi mogoče kakšnega vnet izpustil; bilo jih je veliko, zatoj vsem: lepa hvala! Hvala tudi tistim, ki su naju peljali in spremili na kolodvor. Vožnja od Sheboygana do Ljubljane. — Iz Sheboygana smo se peljali z vlakom North-western železnice v Chicago, kjer smo presedli na Grand Trunk železnico in se vozili skozi Sehigh dolino. Bila je prav prijazna vožnja, posebno ko smo se peljali ob reki Susquehanna kakšnih sto milj, potem smo pa prišli v Penno. Tamo so nas malo pokadili, da smo bili črni kakor kovači.

V New York smo prispeli v četrtek ob petih popoldne. Čakal nas je potnik Zakrajšek-Čekarkove trdke. Postregli so nam dobro; jo priporočam vsakemu.

V petek zvečer smo se podali na ladjo Ile de France, katera nas je popeljala na široko morje. Tam se je začela smola. Precej v soboto zjutraj smo stali in se zibali, kakor ti mati zibala zibelko malega otroka. Potem smo imeli bolj slabo morje. Kar nas je bilo Slovenec v tretjem razredu, smo mi dva z ženo in mrs. in mr. Tony Jakšič iz Barbertona. Oh! bili skupaj zmiraj v jedilnici pri kolu in večerji. Drugi niso bili tako redni. Na šestega julija smo se izkrcali v Havru in smo se ob dvanajstih odpeljali v Pariz. Tam so nas čakali trije avti in nas peljali na ogled po Parizu. Zvečer smo odrinili z

vlakom proti Ljubljani, kamor smo prišli v nedeljo ob enajstih. Čakal nas je službenec gospođa Ivana Krakerja, kateri nam je preskrbel vse potrebno; priporočamo in se mu zahvalimo za postrežbo. Potem smo se podali vsak na svojo stran, nekateri na Dolenjsko, drugi na Stajersko in nekaj nas je pa ostalo v Ljubljani, pa se tudi dan za dnevom poslavljamo. Pozdravljamo Sheboygancane in Milwaukeecane in kličemo: Na veselo svidenje!

John in Johana Baboshek.

IZ PRIMORJA

Trst je brez vode. Zadnje tedne imajo v tržaški okolici tako sušo, da se mestni četje resno boje za preskrbo mesta z vodo. Dnevna potreba vode v Trstu znaša 32.000 kubičnih m vode, ki prihaja iz Zavelj. Rezervoarji pa se radi izčrpajo in če traja suho vreme del časa, postanejo Tržačani veliki reveži v pogledu preskrbe z najnavadnejšo pijačo.

Če bo trajala vročina in suša kakor je sedaj, še osem dni, bodo rezervoarji v Zaljah dočela izčrpali svoje zaloge in mesto, ki šteje danes četrto milijono duš, bo ostalo brez vode. Letošnja kriza v tem oziru je desetkrat obupnejša kakor v zadnjih desetletjih. Stvar postaja tako resna, da se strokovnjaki ukvarjajo z vprašanjem, kako se bo preskrba vode v Trstu enkrat za vselej rešila na zadovoljiv način.

Tržačanom primanjkuje vode že nad sto let. Že pred vojno se je razpravljalo o tem, kako bi se tržaško mesto preskrbelo z vodnimi zakladi Timava, toda politična nasprotja v tržaškem mestnem svetu so preprečila realizacijo tega gospodarsko-eminentno važnega projekta. Vendar ni kriza vode še nikoli bila tako akutna kakor letos. Tržačani se zaskrbljeni vprašujejo, kako bodo fašisti rešili ta težak problem, ki ne dela sivih las samo žejnemu tržaškemu prebivalstvu, ampak tudi fašističnim politikom v Rimu.

RAZNO

Nova odkritja o solnčnih pegah. Slnčne pege so dosegle letos, kakor smo že večkrat omenili, svoj perijodični maksimum. Dale so znanstvenikom dovolj prilike za opazovanja, ki so dovedla v marsičem do presenetljivih rezultatov. Znano je bilo že prej, da so te pege sedež magnetikih polj, ki učinkujejo na velikanske razdalje, n. pr. do naše zemlje. Novejša raziskavanja so dognala, da se tvorijo pege v celih, na dolgo raztegnjenih skupinah, ki jih imenujejo tudi "toke"; oba konca tokov kažeta različno magnetno polariteto. Razvoj skupine se vrši skoraj vedno enako. Najprej obstojajo iz dveh peg z razno polariteto, ki naraščata zelo hitro, v času kakšnega tedna, in se istočasno oddaljujeta druga od druge. V tem so se stvorile poleg njiju ali pa tudi med njima nove pege. Ko je dosegla skupina maksimum delovanja, začneja razpadati. Posamezne stranice, oziroma drugovrste pege se zmanjšujejo in izginjajo, istotako vzhodna, izmed obeh glavnih peg, ki razpade v manjša pege. Nazadnje ostane samo zapadna glavna pega, ki se vzdržati lahko še dolgo časa. Pred nastankom nove skupine peg so opazili, da se je pojavilo na njenem poznejšem mestu dan ali dva prej žareče oblačje kalcijevoga plina, tako zvanih "kosmičev" in to ostane še nekaj časa, potem, ko je skupina že razpadla. Iz zveze med pegami in kalcijevimi oblaki, ki plavajo velikno višje, so sklepali, da se solnčno delovanje, čigar pojav so baš pege, ne omejuje samo na najnižjo solnčno plast, na fotosfero, temveč tudi na višje plasti in v teh višjih plasteh je to delovanje mnogokrat celo bolj živo. Vpliv peg so ugotovili celo na tako zvani "koroni" in domnevajo, da se morajo žarki te korone za svojo eksistenco zahvaliti baš pegam.

Izguba državljanstva vsled predolga bivanja v inozemstvu

Ameriški naturalizirani državljani, ki odpotujejo v rojstni kraj ali drugam v inozemstvo, bi morali prav dobro znati, kake so posledice predolga bivanja v inozemstvu. Ako se naturalizirani ameriški državljani nastani v deželi, kjer se je rodil, in ostane tam dve leti oziroma pet let v kaki drugi inozemski deželi, on lahko zgubi državljanstvo. Isto velja glede tujak rojenih Amerikanc, ki so se poročili z inozemcem.

Vsak ameriški državljan, bodisi po rojstvu ali naturalizaciji, ki je stanovan v inozemstvu nekoliko let in se poda na ameriški konzulat, da se registrira ali da zaprosi za potni list, mora podpisati "affidavit", v katerem mora navesti vzroke svojega dolgega bivanja v inozemstvu. Dasi se to zahteva tudi od Amerikance po rojstvu, vendarle dolgo bivanje v inozemstvu ne postavlja v nevarnost njegovega državljanstva. On izgublja ameriško državljanstvo le tedaj, ako se je naturaliziral v kaki inozemski deželi ali ako je v kakih obliki zaprisel zvestobo inozemski državi (kot vojak, državni uradnik itd.).

Stvar je pa drugačna, v kolikor se tiče naturaliziranega državljanca ali pa državljanke, ki se je poročila z inozemcem. Ako je tak državljan stanovan dve leti v državi, od koder izvira, ali pa pet let v drugi inozemski državi, tedaj se domneva, da je prenehal biti ameriški državljan. Zakon pa mu nudi priliko, da ovrže to domnevo, ako predloži zadostne dokaze, zakaj je ostal predolgo v inozemstvu. Razlogi, radi katerih naturalizirani državljani lahko ovrže to domnevo, so sledeči:

- a) ako zastopa ameriške trgovske interese,
- b) ako živi v inozemstvu radi zdravja ali vzgoje,
- c) ako so ga tehtni razlogi prisilili, da se ni mogel povrniti pravočasno v Združene države,
- d) ako zastopa kako priznana ameriško prosvetno, znanstveno, dobrotno ali versko organizacijo,
- e) ako v inozemski državi, kjer se ni rodil, izvršuje kak profesionalni ali znanstveni poklic, ki se ne protivi ameriškim interesom in za kateri poklic je bil vsposobljen v ameriških zavodih,
- f) ako naturalizirani državljan stanuje v Kanadi, Mehiki, Zapadni Indiji, Centralni Ameriki ali Panami in tam izvršuje učiteljski-poklic, za katerega je bil izoban v Združenih državah ali pa je tam v službi podjetja, ki stoji pod kontrolo ameriških državljanov,
- g) ako je naturalizirani državljan izvršil končne priprave za takojšnji povratak v Združene države.

Ta poslednja določba izvira iz dodatka k regulacijam, ki ga je State department nedavno odredil. Ta dodatek je jako važen. Od sedaj naprej bo zadostovalo, da naturalizirani državljan, ki je predolgo ostal v inozemstvu, dokaže konzulu, da je vse potrebno uredil za takojšnji povratak v Združene države v svrhu, da tam stalno stanuje. Tedaj dobi ameriški pasport.

Državni department poudarja, da treba v vseh teh slučajih podati dejanske dokaze; splošne trditve ne zadostujejo. Vedno pa so polaga velika važnost na namen dotičnega državljanca, da se končno povrne v Združene države.

Ameriški državljanka ne izgublja državljanstva vsled poroke z inozemcem. Ali ako stanuje čez dve leti v inozemski državi, kateri je njen soprog podvržen ali čez pet let v drugi inozemski državi, tedaj je podvržena istim določbam, kakor naturalizirani ameriški državljan. Ako ne izgubi državljanstva vsled predolga bivanja, mora dokazati, da je ona sama (ne morda njen soprog) ostala v inozemstvu radi enega izmed zgoraj navedenih razlogov oziroma da se takoj vrača v Združene države.

Ako ameriški konzul odreče potni list in diplomatsko zaščito

to državljani, ki je predolgo ostal v inozemstvu, to še ne pomenja, da je tak državljan končno izgubil ameriško državljanstvo. On se lahko obrne na pristojna sodišča. Zgodilo se je večkrat, da se je človek, ki mu je konzul odrekel potni list, pa se mu je vendarle posrečilo priti v Združene države, obrnil na sodišča, da razsodi, da-li je izgubil ameriško državljanstvo ali ne.

Sploh, ako je na kak način nazaj prišel in tukaj stanovan ter izvrševal državljanске pravice in dolžnosti, mu ni navadno nikdo več postavil v dvom njegovega državljanstva.

FLIS.

Ali je tovariški zakon moralen?

Piše Bertrand Russell.

Prav isto se dogaja v pogledu na spol, radi dejstva, ker ni nikjer konvencionalno priznane poti, da bi smeli mladi ljudje zadovoljevati svojim instinktom. Moški zalezuje žensko, ženska moškega, to pa vze vse preveč časa in misli ter tako prepreči in ovira višje zadovoljstvo, ki je zapodeno v spolu. Bilo bi mnogo boljše, ako bi mladi ljudje živeli skupaj odprto, brez da bi radi tega trpelo dele enega ali drugega, brez ekonomskih vez in brez otrok, dokler bi se posamezna dvojica ne odločila, da hoče imeti otroke. Prav nič ne dvomim, da bi bila korist zdravju, morali in inteligentnosti zelo velika, ako bi se to udeležstvo.

Kakšni so argumenti proti načrtu sodnika Lindseyja? Argumenta sta dva: proti porodni kontroli in proti razporoki potom medsebojnega sporazuma. Pogledjmo ta dva argumenta od bližje.

1. Oprekanja proti porodni kontroli, da zhenemo, so vsa hlapnava. Devet desetih poročenih ljudi, ki javno nasprotujejo poročni kontroli, prakticira danes porodno kontrolo. To nam je takoj jasno, ako primerjamo velikost današnjih družin z družinami, ki so živlele pred 60 leti.
2. Argumenti proti porodni kontroli so prazni. Mladi ljudje se bodo posluževali protinosečnih sredstev, pa naj starejši ljudje rečejo kar hočejo. Edini učinek postavnih zaprek je ta, da povzroča rabo slabih, neznanstvenih metod, ki vodijo k velikim odstotkom neuspehov, čemur splošno vselej sledi nadvse nezaželjena praksa abortije (aplasta). Tendence je tudi, da se s tem povzroča, da stupidni ljudje pogosteje rode kot inteligentni ljudje, vsaj tako dolgo, dokler to zahteva pod daniimi razmerami vselej nekoliko inteligentnosti, predno se izve, kako preprečiti spočetje. To vodi k mentalnemu poslabšanju naroda.
3. Gotovo je sedaj zaželjivo, da imajo mladi ljudje skušnje v spolnih odnosih, ne da bi takoj imeli otroke. Spolna abstinenca (vzdržljivost) je živčno in mentalno nezaželjiva. Otroci so, kadar so starši še zelo mladi, staršem v veliko finančno breme, zapreka najpotrebnejšemu cilju, poleg tega pa največkrat ni sredstev, da bi se zanje modro in zadostno skrbelo.
4. Brez porodne kontrole ne moremo odpraviti starih načel, ki so preprečevali naraščajoča ljudstva — vojna, kuga in lakota. To je bilo dokaj vidljivo že sem od Malthusa. Vsakega nasprotnika porodne kontrole, izjema je le, če ni zmožen v razčunstvu, se lahko smatra, da podpira vojno, kugo in lakoto. V resnici, večina teh podpira vojno — ali pa so podpirali prošlo svetovno vojno.
5. Radi tega bi se moralo smatrati porodno kontrolo, ne samo kot postavno dovoljivo, marveč kot ljudsko dolžnost; vsakega državljana bi se moralo pomagati, da bi storil svojo dolžnost.

Razporoka potom medsebojnega sporazuma? Povem vam, da kjer ni v zakonu otrok, da vse naprotstvo razporoki enostavno bazira na instinktivni in ne zavedni krutosti. Starejši ljudje, ki delajo naše zakone in postavne, so čisto nezmožni spolnega užitka, poleg tega pa se tudi zavedajo, kaj so zamudili, ko so

bili mladi. To seveda vodi k zavisti, pa skušajo naložiti moralnost, ki naj prepreči mladim ljudem biti veselejšim, kot so bili oni sami.

Sodnik Lindsey je dejal, da je večina razporok tajnih, da jih dobe potom krive prisage. Ali ni smešno, da se vse te neprilike naprti ljudem, ki se žele ločiti? Ali je bilo še kdaj kaj bolj absurdnega, kakor je postava, da se razporoko lahko dobi, ako ena oseba zahteva, če pa obe zahtevata, tedaj se ne sme razporoko dovoliti? Kaj bi si mislili o aličnem zakonu v kateri drugi sferi življenja? Naj bo razumljivo, da v tej razpravi o tovariškem zakonu se bavimo samo z zakonom brez otrok, o katerih naj bi imela odločevati samo mož in žena.

Dejstvo seveda ostane, da skupina tradicionalnih moralistov v tej celji zadevi ni razumna. Njih navidezna baza sta sv. pismo in verska dogma; njih resnična baza pa so nevedljivost, krutost in ljubezen po vmešavanju. Upam in verjamem, da večja spolna svoboda, ki sedaj prevladuje med mladimi ljudmi, prinaša v obstojo generacijo, ki bo manj kruta, kot je sedanja; da bo splošno etično razumevanje in spolnih zadev v prihodnjih dvajsetih letih bolj in bolj prevladovalo nad bedastimi doktrinami in človeškimi žrtvami, katere so še sedaj smatrane za "kreposti".

(Konec.)

ODVETNIKI RAZPRAVLJAJO O PROHIBICIJI.

Zločin se množi, odkar je Volsteadov amandament v ustavi, je argument odvetnikov.

Seattle, Wash. — Na konvenciji Ameriške odvetniške zbornice, ki se vrši v tem mestu, je prišlo do zanimive razprave glede učinkov prohibicije na javno življenje in visok porast zločinov, odkar je bila uveljavljena. Silas Strawn, predsednik zbornice, je v svojem govoru poudarjal dejstvo, da je prohibicija glavni vzrok koruptnim razmeram v velikih mestih, kjer so podzemski karakterji v tesni zvezi s profesionalnimi političarji, katere vposilijo ob času volilnih kampanj in volitvah, da počenjajo nasilja, kot je bilo to očitno na dan primarnih volitev v Chicagu in drugih velikih mestih.

Organizirano zločinstvo in podzemski karakterji prispevajo velike vsote denarja, da izvolijo političarje, o kojih so prepričani, da jih bodo čitili, kadar pridejo v nepriliko in zagato radi krivih postav. Ljudstvo je namram temu položaju indiferentno in ni kadar se obravnava slučaj vplivnih butlegerjev na sodišču je težavno dobiti porotnike, ker je vsakdo v strahu, ako nastopi proti njim, da mu bodo organizirani kriminalci razstrelili hlo ali pa storili kak drug zločin.

Mnogo vplivnih državljanov z mirno vestjo krši prohibicijsko postavo, dočim v istem času pridigujejo o svetosti zakonov. Njihova hinavščina je očitna, in čudno torej ni, ako je večina ljudstva zgubila vsak respekt tudi glede drugih postav.

Večina odvetnikov na zborovanju, ki so se udeležili razprave, je bila mnenja, da se mora prohibicijski zakon revidirati, ker se je v teku let pokazalo, da je forsiranje istega, kot obstoji danes, nemogoča stvar.

Rokobornstvo se več ne izplača.

New York. — George L. Rickard, ki je aranžiral zadnjo bokarsko tekmo med Tunneyjem in Heeneyem v New Yorku, ima približno \$200.000 izgube. Borbo je gledalo 40.000 oseb — veliko manj kot je bilo pričakovati in zvezna vlada je vzela v davku 25 odstotkov vseh dohodkov. Rickard se pritožuje, da ga je radio ubil. V bodoče ne bo več oddajne radiopostaje v pretepalnicah.

Glavar angleške cerkve odstopil.

London, 28. jul. — Dr. Randall Thomas Davidson, nadškof canterburški in vrhovna glava anglicansko-katoliške cerkve, je resigniral iz razloga, ker je parlament odklonil novi molitvenik. Nasledil ga je dr. Cosmo Lang, nadškof iz Yorka in kralj ga je potrdil.

Frigid:

INKA

(Odlomek.)

Roke je sklenil med kolena in se je sklonil v toplo zadovoljnost. Bilo mu je, kakor da je nekam visoko zrastel nad vse reči. NE PLJUJTE PO TLEH. CAS JE ZLATO.

Kraj njega je stal policist. Tu pa tam je privzdignil kapo in si z veliko rdečo ruto otiral plešasto lobanjo, v čakalnici je bilo vroče in trudno se je od časa do časa prestopil z leve na desno. Njegove ustnice so zmerom znova prebirale vprašanja, ki v rdečih, skrbno risanih črkah iz črnega okvirja neprestano kričijo v policiste, ki kdaj čakajo v tem prostoru: Kdo? Kje? Koga? Kdaj? S čim?

Včasih je prišla kaka dama, in ko je šla mimo, je iz vonja njenega telesa in obleke dihlila pomlad. Pomlad, se je sam v sebi smejal Porter. Zdaj je prišla moja ura, zdaj je vse pred menoj. Ta-le policist pa — joj, kako izgubljeni so nekateri ljudje. Včasih stoji na trgu, včasih pred jetnišnico, solnce gre čez nebo, on stoji in si otira plešo in nobenega upanja ni, da bi se kam avtiziral. Kdo mu neki pare te roke? Ali ima sploh kakega človeka? — Bo že imel koga, bo že imel — šest ali sedem otrok morda in osaml nosečo jetnično ženo. Nihče ni rad sam.

Porter je z veselim očmi gledal okrog sebe. Vse reči so mu bile tako žalostno smešne. PROBI SE VRATA NE ZAPIRATI KER SE ZAPIRAJO SAMA. Ne vem, kake je to, človek tako hudo rad živi. Ni mu do tega, da bi bil bivol bogvejak, vsaj malo da bi, da bi vsaj telo pod pepelom. Ti-le napisi, recimo. Nekje za temi okni se je nekdo mlad in živ sključil nad mislo in jih riše, muhe jih onesedijo čez čas, on pa sedi in jih riše. Kak mlad praktikant bo; ne vzdržim več, si je rekel in je šolake knjige vrge v kot. Zdaj sedi in riše, vse je pozablil želiti, eno samo ga peče — da bi bil stalen — moj bog, kako težko se v tem prostoru diha.

Ljudje so neprestano prihajali in odhajali, postajali so ob oknih in urejali svoje zadeve, nekje je zajekal otrok, nekdo je nadušenemu starcu zamenjaval nekaj dokričati, na zidu je visela kraljeva podoba in Kristus, slaboten pisar v napol poljelekaj bluzi je venomer pisal prošnje in formulacije za dva, za tri dinarje. Koliko nepreskrbljenih otrok? Brez posla — od kdaj? Za okni so sedele gospodične, izpolnevale so formulacije in so pečate pritiskale nanje, a strogim uradnim glasom so se menile s strankami — poklice? rojen? vera? — vmes pa so odpirale pompadure, se gledale v zrcalih in barvale ustne in lica. Ljubezen, je v mislih šepetal Porter, ljubezen. Stranke so plašno pristopale k oknom, slinele so kolke, čakale na svoje papirje, in ko so na koncu odhajale, so v razmišljenosti vrata spostljivo zapirale za seboj. Tisti praktikant — nekateri ljudje tako brezupno živijo mimo cilja.

St. 37, je veselo mislil Porter. Kdo bo neki zdaj od jutra do pol dneva za solncem potikal pograd od stene do okna? In zvečer žalosten prisluškoval glasovom avtomobilov, tramvajev, kolporterjev? Nekoč je nekdo na ulici zblaznel, marsikdaj je kdo piljan pel mimo. Zdaj je vse pred menoj.

Danes grem — kam bi se neki oglašil človek? Samo kam bi se oglašil? Povesli je glavo, vse je bilo nenadoma prazno in grenko pred njim. Šieef pa, saj ni izključeno, da me še pridržijo par dni. — Saj sem nedolžen, si je malodušno prigovarjal. Bom že šel kam. — Nihče ni nedolžen. Za tisoč reči me peče vest. Pa ti tisoč niso jemali na zapisnik. Vsak je že storil kaj. Nihče ne more nikomur biti sodnik.

Mimo je prišel človek, njegove oči so kakor z bičem opazile obraze. Detektiv. Vrata so pritrjeno zajecala za njim. Kamen se je odvalil od srca. To je majhna skrb, kam pojdem. Samo da bi že bil zunaj.

Isza okna ga je zadel pogled rdečelase gospodične. Truden, malo radoveden, mimogrede. Zdrnil se je. Vsak ve, kako črno mi je pri duši. Popravil si je ovrtnik, nasmešnil se je. To je mala skrb, kam pojdem. — Pojdiva, ga je poklical policist. Porter je vstal, nenadoma mu je prišlo veselo, da bi zavrisnil, sam ni vedel, kako. Zdale, si je pomel roke. Nerodno se je poklonil čez prag. V pisarni je bila tišina, samo stol je zaskrpal, ko je komisar eno no go vrge čez drugo. Na zidu je visel zemljevid, strojeplaka je sedela za svojim strojem, pripravljena na vse. Porterja je zaskrbelo negotovost. Njene oči so bile kakor dva tipki pred njo. Samo bluzja je bila rahlo napeta čez prsi. Take-le strojeplake so mnogokrat ulete v glavo, mož, ki jim narekujejo. Uode ljudi so tako majčkene sredi sveta kakor mesta na zemljevidu. Porterja je v grlu stislila brezmočna praznosta.

— Mi smo opravili. Komisar je tlesnil v dlan. Policist je držal avševan papirjev pred seboj in je strmel v naslov. Odvedil ga bošte sodišču.

Jezno, je Porter rekel sam pri sebi in se je zazibal; kakor blisk mu je za hip v dušo udarila tema. Inka, je rekel Porter in bilo mu je, kakor da je tenso, tesno stopila k njemu in ga prestregla, ko je omahnil. Ozi se se je po komisarju, po strojeplaki, po policistu in bilo mu je čisto vse eno. Moj bog, kako sem se zavrgel, čisto pozabil sem nanjo.

— Pojdiva, ga je poklical policist.

Porter je šel skozi čakalnico in po stopnicah, na ulici so drveli avtomobili, kolporterji so kričaje svoje časopise. Inka je mislil, kam bom neki hodil. Stopite a trotoarja, mu je zaklical policist, ko se je zmotil v svoji zamišljenosti. Tako smešno majhne so mu bile vse reči in vsi ljudje.

Isza okna ga je zadel pogled rdečelase gospodične. Truden, malo radoveden, mimogrede. Zdrnil se je. Vsak ve, kako črno mi je pri duši. Popravil si je ovrtnik, nasmešnil se je. To je mala skrb, kam pojdem. — Pojdiva, ga je poklical policist. Porter je vstal, nenadoma mu je prišlo veselo, da bi zavrisnil, sam ni vedel, kako. Zdale, si je pomel roke. Nerodno se je poklonil čez prag. V pisarni je bila tišina, samo stol je zaskrpal, ko je komisar eno no go vrge čez drugo. Na zidu je visel zemljevid, strojeplaka je sedela za svojim strojem, pripravljena na vse. Porterja je zaskrbelo negotovost. Njene oči so bile kakor dva tipki pred njo. Samo bluzja je bila rahlo napeta čez prsi. Take-le strojeplake so mnogokrat ulete v glavo, mož, ki jim narekujejo. Uode ljudi so tako majčkene sredi sveta kakor mesta na zemljevidu. Porterja je v grlu stislila brezmočna praznosta.

— Mi smo opravili. Komisar je tlesnil v dlan. Policist je držal avševan papirjev pred seboj in je strmel v naslov. Odvedil ga bošte sodišču.

Jezno, je Porter rekel sam pri sebi in se je zazibal; kakor blisk mu je za hip v dušo udarila tema. Inka, je rekel Porter in bilo mu je, kakor da je tenso, tesno stopila k njemu in ga prestregla, ko je omahnil. Ozi se se je po komisarju, po strojeplaki, po policistu in bilo mu je čisto vse eno. Moj bog, kako sem se zavrgel, čisto pozabil sem nanjo.

— Pojdiva, ga je poklical policist.

Porter je šel skozi čakalnico in po stopnicah, na ulici so drveli avtomobili, kolporterji so kričaje svoje časopise. Inka je mislil, kam bom neki hodil. Stopite a trotoarja, mu je zaklical policist, ko se je zmotil v svoji zamišljenosti. Tako smešno majhne so mu bile vse reči in vsi ljudje.

Motorni čoln treščil v parnik; mrtvi.

Chicago. — Trije mladi moški in deček so v petek našli smrt v valovih, ko je motorni čoln, v katerem so se vozili, treščil v parnik City of Holland na jezeru Michigan. Mrtvi so: Paule Landwehr, John Nystrom, Earl Van Lente in John Arends.

Krivo do nesrečo pripisujejo mlademu Landwehru, sinu milijonarja in predsednika Holland Furnace kompanije, ki je drvel z brzino 40 milj na uro naravnost proti parniku, ki je eden največjih na velikih jezerih. Landwehr se je v zadnji sekund hotel izogniti koliziji, toda bilo je prepozno in čoln je treščil ob stran parnika.

Landwehr je bil znan kot dober letalec in čolnar. Kakor on, tako tudi drugi trije, kateri so z njim našli svojo smrt v jezeru, so bili člani bogatih družin.

Volilne homatije v Panami.

Washington, D. C. — Ameriška vlada je v petek ostro posvarila vlado republike Paname glede posledic, ki pridejo, če se izvolitev, ki se vrše 8. avgusta, izčini revolucija. Opozicijska stranka v Panami se je pritožila na ameriško vlado, da vladna stranka namerava izvoliti svoje kandidate s korupcijo, in če bodo izvoljeni, se ljudstvo dvigne proti vladi. Združene države imajo pogodbo s Panamo, na podlagi katere smejo intervenirati v slučaju nemirov.

Mestni inspektorji zahtevajo višje meze.

New York, N. Y. — Nad dva tisoč mestnih inspektorjev je naslovilo na mestno upravo peticijo za zvišanje meze. Zahtevajo minimalno plačo \$2.400 letno. Inspektorji so organizirani v svoji uniji, ki je pridružena Ameriški delavski federaciji. — Mnogo izmed teh uradnikov ne prejema višje meze kot \$1.500 letno. Čudno torej ni, ako se med njimi organizirala akcija za zvišanje meze.

— Ali želiš znati pravično plačo in štati delavca? Navodil si "Hovensko - angliško slovnico", katere je edina in ima na prodaj Kalliova matiča S. N. E. J.

Rupert Hughes:

ČEŠNJEV OVET

II.

Tudi če bi ne bilo zapisano v svetem pismu, bi morali priznati resničnost izreka: "Tistemu, ki ima, bo dano."

V našem slovarju pa pomeni "tisti" tudi "tista". In to je več, nego bi človek na prvi pogled mislil.

To je košček zgodbe o eni, ki je imela — in zato ji je bilo dano.

Gospod sam, pravijo, je bil presenečen, ko jo je zagledal. Njenega očeta je tako očarala hčerčina lepota, da je dal lepoto ime Češnjevi. In prav je, storil. Nikoli ni pozabil, kako je zavrelo po Ameriki, ko se je pojavila vaza s tem imenom. Neznane geniju, ki je bil avtor tega mojstrskega dela, se niti sanjalo ni, da bo tako divna.

In tako je bil skrivnostni Lončar, ki sadi duše v človeška telesa, nepopoln navdušen in očaran pri pogledu na presenetljivo lepoto novorojene dedice. Čim so jo zagledali, so ji dali ime Helena Anna Greenova, potem so jo pa prekrstili in nazivali Češnjevi cvet.

Bila je tako divna, da ji je hotel skrivnostni Lončar dokazati, kako jo ljubi. Zato jo je obdaroval z vrtilinami, ki so dalec

prekašale njene naravne čare. Dal ji je namreč moč, katere niti sebi ni podell, moč, uničiti vse, kar je bilo, in zabrisati vse sledove preteklosti. Dal ji je pravico in moč izpremeniti namen in začeti vse znova. Mogla je izbrisati preteklost in jo znova stvoriti.

Za svojo grozno moč je zvedela slučajno in sicer šele, ko je imela za seboj otroška leta, ko je morala ubogati roditelje in učitelje.

In stopila je v svet odraslih žensk. Misliše jo v prvi vrsti na možitev. Nekatere niso bile poročene in bi bile rade, pa so se bale in niso mogle najti pravega moža. Može so bili očudovanja, obožavanja ali poročila vredni. Malo je bilo med njimi takih, ki bi bili vredni vsega. Zenske, ki so se močile, so vedno tarnale, da so mučnice in da junaško prenašajo bridko usodo. Ali pa so obupale in se odločile za novo mučništvo z drugim.

Češnjevi cvet se je kot neizkušeno dekletko čutila, ko je slišala kako se žene pritožujejo na križe in težave zakonskega življenja, na drugi strani pa pridno nastavlja mreže, da ujamejo fantje v past, v kateri obično kakor ujete miši.

Trdila je, da se nikoli ne poroči, č, toda ko je preživela nekaj sezon z različni ljubčki in se zapletla opetovano v ljubavno raz-

merje, je zahrepenela po stari obliki monotonosti, znani pod imenom monogamija.

Zahrepenela je po nasladi, strasti in bremenih domačega ognjišča. Hotela je izpolniti svojo nalogo na zemlji: uiniti se in to in ono, kar spada v to poglavje.

Njeni roditelji so hvalili mladeniča, ki so jim bili všeč, in jo svarili pred drugimi.

Toda natelet so na nepremagljivo ovire.

Prezirala je snubače, ki so jih priporočali roditelji, in se zaničevala za mladeniče, katere so ji odsvetovali. A kmalu se je preprčala, da je težko izbirati med moškimi v neposredni okolici, kajti vsak je imel svoje napake. Vzdihovala je in tarnala:

— Ljubezen je tako sladka, da bi bila srečna, če bi me ljubil najzvestejši ljubček sveta.

Razmišljala je, kdo bi bil vreden te časti.

Mož, ki se je zdel kot čvrst neresec najboljši ljubimec, je bil znan vsemu svetu pod imenom Claude Winsor.

— Kazalo bi torej vzeti Claude Winsora, — si je mislila.

Oče in mati sta vzkliknila:

— Saj to je vendar filmski igralec in oženjen je!

— Prvo dokazuje površnost in lahkomišelnost, je pomislila, drugo je pa zapreka. Bolje bi bilo, da bi se ne bil nikoli oženil.

Začelo se je glasno pokanje in bobnenje, ljudje so čutili valovanje v svetovju in želelo se jim je, da je nekdo pogljal svet v nasprotno smer in ga znova obrnil na pravo pot.

Rodbina je dejala:

— To je čudovito. Ali ste kaj videli?

Potem so pozabili na to in se vrnili k popularnemu sportu obkrožati filmski svet in mu očitati da izumi več romantičnih grehov nego lepih prizorov. Ona je bila nekaj dni zamišljena potem je pa slučajno čitala v novinah:

Gospod in gospa Claude Winsor naznanjata, da se je javno mnenje glede njunega razmerja temeljito zmotilo.

Nikoli nista bila mož in žena. Nikoli nista živela skupaj vedno sta bila samo prijatelja in sta se zdej. Če bi bila poročena, bi ne bila prijatelja.

Deca, ki se je igrala pred njuno vilo, je sosedova.

— Aha, — si je mislila, — poročim se s tem fantom. In takoj se je pripravila na pot. Očetu je dejala, naj ji naroči spalnico vagon do Los Angelesa, mater je pa prosila, naj se pelje z njo.

Roditelji se niso upali ugovarjati, ker go dobro vedeli, da bi bila vsaka beseda zaman. Oporzjali so jo, da je poroka s tujim moškim kočljiva in da ji preči nevarnost, ker ima njen izvoljenec najmanj milijon ljubice, ki ga od blizu in daleč obožava.

POJASNILO DRUŠTVENIM TAJNIKOM IN POSILJATE LJEM RAZNIH NAZNANIL.

Kadar pošljete listu Prosveta kakorikoli naznanila in zahvale o smrti, tedaj vselej povejte v pismu, ali želite imeti plačan oglas ali kot navadno vest. Ako je priobčeno kot navadna vest, se izpusti iz naznanila vse osebne zahvale in imena posameznikov, ter se tako naznanilo priobči brezplačno. Kadar pa hočete imeti priobčeno celo vrsto pa to oglas, za katerega se mora plačati, to velja za člana in za ne-raznih imen in drugih stvari, je člana. Nadalje velja isto tudi za razne prireditve, veselice, shode, itd. Vselej je treba povedati, ali hočete imeti plačan oglas ali samo navadno časnikarsko vest, tudi v takem slučaju se za navadno vest, naredi stvar bolj na kratko in se pove le važnejši del. Če pa naročite, da naj bo plačan oglas, se priobči vse, kar zahtevate. Iste tako velja za vsa druga naznanila, če se koga liče, ščititvene ponudbe, prodaje, itd. Za vse take stvari se mora vedno povedati, da naj bo to oglas, kolikokrat naj se isti priobči in da bodete za njega plačali. To pojasnilo dajem radi tega, ker je to sklep konvencije, da se potem ravnamo vsi, druživa, člani, naročniki in upraviteljsko lista. Prosim, da to upoštevate in se po tem ravnamo. — Filip Godina, upravitelj.

NA PRODAJ JE dvostanovnjaka dve nadstropna hiša v dobrem stanju, garaža za dve kari. Nizka cena. Oglasite se osebno na: 1357 S. Karlov Ave., Chicago, Ill.—(Adv.)

NA PRODAJ IMAMO DVE LESENI HIŠI, dve loti in garaža za tri kare. Prodaja se za nizko ceno valed bolezn. Oglasite se pri lastniku na: 3940 S. Euclid Ave., Stickney, Ill. (Adv.)

Člani S. N. P. J. širite svoj list in pridobivajte nove člane!

ZNIŽANA CENA KNJIG KNJIŽEVNE MATICE S. N. P. J.

AMERIŠKI SLOVENC! — izvrstna krásna knjiga, vsega 632 strani, trdo vezana, vredna svoje cene, stane.....\$3.00
SLOVENSKO-ANGLEŠKA SLOVNICA — zelo poučna in lahko razumljiva knjiga za pčenje angleščine, s dodatkom raznih koristnih informacij, stane samo.....\$1.50
ZAKON BIOGENEZE — tomlači naravne zakone in eplohai razvijanja ameriških frančiškanov, in doživljaji rojaka, izvrstno spopolnjena s slikami.....75c
ZAJEDALCI — resnična povest in prava ilustracija doslej skritega dela življenja slovenskih delavcev v Ameriki.....75c
JIMMY HIGGINS — krásna povest, ki jo je napisal sloviti ameriški pisatelj Upton Sinclair, poslovenil pa Ivan Molek.....60c
ZAPISNIK A. BENEDEK KONVENCIJE S. N. P. J., 268 strani mehko vezana, stane samo.....15c
"HREBENICA" — drama v treh dejanjih s prologom in epilogom — mehko vezana, stane samo.....10c
"INFORMATOR" — knjižica s vsimi potrebnimi podatki o S. N. P. J. — zelo priporočljiva za člana — stane samo.....10c
Vse knjige skupaj vam pošljemo za \$7.00.

Plašite pošto na:
KNJIŽEVNA MATICA S. N. P. J.
2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

NAROČNIKI POZOR!

Znamenje (June 30-28) pomeni, da vam je naročnina potekla ta dan. Ponovite jo pravočasno, da vam lista ne ustavi. Ako lista ne prejmete, je mogoče vstavljen, ker ni bil plačan. Ako je vaš list plačan in ga ne prejmete, je mogoče vstavljen valed napake naznava, pišite nam dopisnico in navedite stari in novi naslov.

Niši zastopniki so vsi društveni tajniki in drugi zastopniki, pri katerih lahko plačate naročnino.

Naročnina za celo leto je \$6.00 in za pol leta pa \$3.00. Člani S. N. P. J. doplačajo \$4.60 za leto, za pol leta \$2.40.

Za mesto Chicago in Cicero za leto \$7.50, pol leta \$3.75, za člana \$6.30.

Za Evropo stane za pol leta \$4.50, za vse leto pa \$9.00.

Tednik stane za Evropo \$1.70. Člani doplačajo samo 50c za poštino.

Naročnino lahko tudi sami pošljete na naslov: Mladinski List stane za celo leto \$1.20.

Upravišstvo "PROSVETA"
2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

IZVRSTNA PRILIKA

Člani in članice S. N. P. J.

Sedaj lahko dobite

list Prosveta vsak dan za eno leto in knjige AMERIŠKI SLOVENC!, vredno \$5.00 — ako nam pošljete brez odbitka svoto \$7.80.

Ali pa tri knjige: SLOV-ANGLEŠKA SLOVNICA, vredna \$2.00, ZAKON BIOGENEZE, vredna \$1.50, in PATER MALAVENTURA V KABARETU, vredna \$1.50, skupaj vrednost \$5.00 in dnevnik Prosveta za eno leto za svoto \$7.80.

To velja za člana S. N. P. J. za vse stare in nove naročnike. Ne člani plačajo \$9.00.

Lahko dobite pol leta dnevnik Prosveta in skupne vrednosti za \$2.50 knjig, n. pr. JIMMY HIGGINS, ZAKON BIOGENEZE, ali pa ZAJEDALCI in HREBENICA in INFORMATOR ako nam pošljete svoto \$4.00. Ne člani pošljejo \$4.60. Ali pa za \$3.00 pol leta list Prosveta in knjigo JIMMY HIGGINS. Ne člani \$3.60.

To vse velja za stare in nove naročnike. Vsa mora poslati celo svoto brez odbitka. Denar in naročila pošljite na upravišstvo na naslov:

Prosveta, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Ime

Naslov

Država..... Cl. društva.....

Pošljite \$.....

E. Werner:

Ob oltarju

Za "Prosveto" prevajal — A. Babec.

— Ali si imel zmerom tako odločno antipatijo proti meščanstvu? — je vprašal prelät tiho in porogljivo.

Ranek je hotel vzkpiti: — Brat!

— Tiho, Bogomir! Pozabljaš, da nisva sama in da naju ves svet opazuje. Ne morem pač trpeti protislovij v tvojem značaju; sicer bi ti bil prihranil ta opomin. — Sicer pa sem ti privedel Benedikta. Ali si že govoril z njim?

Prelät se je poslužil pravega pomirljivega sredstva. Poteze grofovega obraza so se takoj ublažile, ko je zagledal imenovanega v svoji bližini. Sicer pa je zdaj stopil k obema tudi mladi grof, s čimer je bil pogovor končan. Prelät se je obrnil k svojemu netjaku:

— Nu, kako ti ugaja v naši samoti, ki si vaju življenja v rezidenci? — ga je vprašal dobrovoljno prelät.

Na Bogomirovem obrazu je bilo jasno vidno, da se strašno dolgočasi, toda napram svojem stricu ali vendar ni drznil kazati vse svoje blaziranosti.

— O, izprememba je vselej dobra! Sicer moram pa priznati, da me to hribovje ni preveč prijazno sprejelo, ko sem mu napravil svoj prvi obisk. Jezdil sem čez spodnji most, odkoder vodi pot v hribe, tam pa se je moj konj — in sicer brez vsakega poudara — ustavil, in ni ga bilo mogoče spraviti več z mesta. Ko sem ga hotel končno zgrda prisiliti, da bi nadaljeval pot, se je pričel vzpenjati, in končno sva oba telebila na tla. Pravo čudo je, da se pri tem nisem poškodoval! Stari Florijan, ki je jezdil za menoj in ki ima vedno polno glavo prikazni in strahov, je sveto zatrejal, da je moral moj konj nekaj videti, in prerokoval mi je nesrečo.

Mladi plemič je pripovedoval to smeje in v porogljivem tonu, toda grof je nagubal čelo.

— Na celi stvari je najbrž kriva samo divja ježa. Moral bi bolj skrbeti za svoje zdravje ter se varovati takih nezdod!

Ob teh besedah je grofov bežni pogled obvisel za trenutek na izžitih potezah sinovih, toda v njegovem pogledu ni bilo niti sledu one skrbilne neženosti, ki se je odražala malo prej v njegovih očeh, ko je opazoval blodost nekega drugega obraza.

— Še nekaj, — je dodal plemenitaš; — ob priliki današnje zabave sem se namenil, privedi ti patra Benedikta. Saj se ga še spominjaš?

— Patra Benedikta? Ne! — Je odvrnil Bogomir suhoparno.

— Toda, ti se moraš vendar še spominjati dedka Bruna! — je zdaj povzel opat. — Prihajal je, kolikor je meni znano, večkrat na vaš dom, ko je bil še v mestu v semenišču.

— A tako! Mislite onega mladčica, ki ga je dal oče vzgojiti in izobraziti? Da, da, to je bil oni boječ, zakrknjeni fant, ki ga ni bilo mogoče pripraviti ne k igri, ne h govoru! Oče ga je preoblagal z dobrotami, česar pa oni ni znal s hvalešnostjo uvaževati, kajti skoraj prisiliti ga je bilo treba, da je prišel tulintam v naš dom. Neznosen dečko!

Spet se pojavil porogljiv usmev na ustnih prelata, ko je molče pogledal svojega brata, čigar čelo je mahoma pordelo.

— Nikoli nisem mogel zapopasti, kako mi je mogel oče valjevati takega tovarisa! — je nadaljeval mladi grof, ponosno dvignjene glave. — Če se ne motim, je bil menda sin nekega našega služabnika, ali nekaj takega.

Ranek je jezo stisnil ustne; ob zadnjih besedah mu je oko jeze vzplamelo:

— Kar je pater Benedikt nekaj bil, to zdaj ne prihaja več v poštev! Zdej je duhovnik ter pripada istemu stanu, kakor tvoj stric, zato mu boš tudi iskaval spoštovanje in čast, kakršno zahteva njegov stan! Ne pozabi: taka je moja volja!

Ta grofov ukor, čeprav govorjen s prita-jenim glasom, je zvenel dokaj ostro, toda, nič čudnega: rod Ranekov je bil strogo katoliški in prelät je tudi od svoje strani skrbel, da se je ta tradicija zvesto očevala. Mladi grof valed tega ni bil kdovekak presenečen, ker se je njegov oče tako zavzel za duhovnika, ker je bil i sam vzgojen v spoštovanju misterij zunan-jega verskega ceremonijela. Grof Ranek pa je v naslednjem hipu menda že obžaloval svojo naglico, kajti po kratkem premolu je z mnogoblažjim glasom dejal: — Pater Benedikt je ustregel vsem pričakovanjem in nadam, ki sem jih stavil vanj glede njegove vzgoje. Zato želim, da si ga za časa tvojega bivanja tukaj na deželi, izbereš za svojega duhovnega svetovalca in izpovednika in tudi trdno upam, da bo potem zavladalo med vama prijaznejše razmerje, kakor je vladalo v vajini otroški dobi.

Gogomir je molčal, kajti zunanje forme spoštovanja so bile v Ranekovem rodu globoko ukoreninjene; zunanje forme! — to je bilo pa tudi vse, zakaj vezi arca, ki bi družile rodbino, je manjkalo.

Prelät je med tem z migljajem svojega očesa poklical k sebi mladega patra, katerega je grof Ranek takoj povedel k svojemu sinu. Toda o "prijaznejšem razmerju", o katerem je malo prej grof govoril, ni bilo med obema mnogo opaziti; Bogomir se je silil k uljudnosti, Benedikt pa je ostal hladen in nedostopen. Zdelo se je, kakor da oba mlada moža instinktivno čutita, da sija med njima široko in globoko brezno, ki ga ne bo moč nikoli premostiti.

Tedaj pa se je začelo v dvorani splošno šepetanje; pogledi vseh so se obrnili proti vratom, skozi katere je vstopil tako težko in dolgo pričakovani novi gospodar Dobrave, Bernard Gunter, ki je, vodeč ob sebi svojo sestrico, obstal v bližini vhoda.

Baron je bil resnično v zadregi napram tem možu, ki se je tako ponosno odločil od svoje sosesčine in napram komur je bil prisiljen — valed višjega vpliva, — storiti prvi korak zbliznanja. Toda kočljivo zadevo je še dokaj dobro opravil; dobrodošlica je bila, čeprav malo prisiljena, vendar uljudna, sicer pa jo je kolikor mogoče okrajšal s tem, da je hitel predstavljati svoji soprogi "gospoda Gunterja iz Dobrave". Baronica je v vsem posnemala svojega moža; stori-la je, kar ji je velevala dolžnost kot gostiteljica, pa ničesar več. In tako je naneslo, da se je Gunter znašel, čim so bili pozdravi pri kraju, skoraj popolnoma izoliran ob stolu svoje sestre; družba je še vedno vztrajala trdovratno na svojih mestih, da pokaže s tem svojo nevoljo radi navzočnosti teh tujih, vsiljenih ji plebejcev.

Gunterjev položaj ni bil baš lahak in zavidanja vreden napram tej nemli opoziciji vsega okrožja, toda eno kot drugo je prenesel s čudovito flegmo in brezbrzičnostjo. Njegovo zadržanje ni bilo nikakor zadržanje moža, ki sprejema nezanesljivo čast ali ki trpi na nezahvalni žalitvi; na njegovem ledenem in samozavestnem miru se je oboje odbilo, in v njegovem pogledu, ki je šel počasi in iskaje preko te družbe, je ležalo samo vprašanje: — Tak, kaj hočete pravzaprav od mene?

Mladosti in lepoti pa je zmaga povsod lahka; ona podere tudi najbolj ukoreninjene prepisodke: Lucija je že s samim svojem vstopom razorožila najtrdovratnejše nasprotnike. (Dolje prihodajti.)

SNEŠNICE

Original in kopija.

Dekan je kupil od nekega cerkvenega učenjaka sestavljeno pridigo ter jo deklamiral v stolnici ob splošnem odobravanju.

Prihodnjo nedeljo je šel dekan v drugo cerkev kot poslušalec, kjer pa je slišal isto pridigo; zato se je ves razkačen podal naravnost k učenjaku in ga prijel, kako mu je mogel prodati le prepis namesto originalne pridige.

"Motite se," je rekel učenjak, "original ste imeli vi, a oni je imel prepis."

Praktičen mož.

Gost: "Zakaj posodite profesorju Glavaču vedno le strgane dežnike, gospod natakar?"

Natakar: "To je takole: prihodnjega dne profesor navadno pozabi, da si je dežnik izposodil, pa ga da popraviti. Ko se to zgodi, zahtevam svoj dežnik nazaj."

Kritik po rojstvu.

Neki kritik se je ponašal, da so bili tudi njegov oče in stariji bratje priznani leposlovni kritiki.

Neki žalivec je brž pripomnil: "Potemtakem se lahko reče o vas, da ste bili vzgojeni pod kritiko."

V mesnici.

"Rada bi telečjo glavo brez močganov."

"Tako, gospa; samo počakajte, da pride moj mož."

Tiskarna S. N. P. J.

SPREJEMA VSA V TISKARSKO OBRT SPADAJOČA DELA

Tiska šabla za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA CLANSTVO S. N. P. J., DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Cene zmerne, unikato delo prve vrste. Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne

Pišite po informacije na naslov:

S. N. P. J. PRINTERY

2657-59 So. Lawndale Avenue
CHICAGO, ILL.

TAM SE DOBE NA ŽELJO TUDI VSA UST MENA POJASNILA